

جامعیت قرآن

سید محمدعلی ایازی-رشت: کتاب مبین، رقی (شمیز)-۲۰۰ص، چاپ اول، ۱۳۷۸/ ۵۰۰۰ نسخه.

مقوله جامعیت دین از مباحث مهم و سرنوشت‌ساز در مجموعه مباحث توصیف و تبیین دین، در دوران معاصر است.

این مختصر، در اثبات جامعیت قرآن است، اما منظور جامعیت به معنای کلی آن نیست، چرا که آن خود، بحث جداگانه‌ای می‌طلبد، بلکه هدف در این کتاب، اثبات جامعیت دین اسلام و اثبات مشتمل بودن قرآن بر نیازهایی است که از دین کامل و جاودانی، چون اسلام انتظار می‌رود.

این بحث با اینکه در میان مسایل اسلامی بسیار قابل توجه است، ولی سوگمندانه تا آن جا که نویسنده تفحص کرده، کم‌تر بحث مستقل و جامعی در این زمینه ارایه شده است.

هدف از این نوشته، اثبات جامعیت دین و قرآن است، جامعیتی مقبول و معقول که به جنبه‌های کیفی آن بیشتر توجه دارد تا جنبه‌های کمی، از این رو، نخست نگرش کلی خود را از جامعیت ارایه می‌دهیم و آن‌گاه به جست‌وجوی ادله درون دینی و بیرون دینی می‌پردازیم.

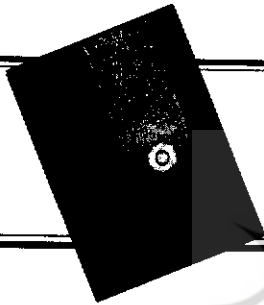
در اثبات جامعیت باید به مسأله خاتمیت توجه فراوان داشت و از آن در ابعاد مختلف بهره‌افز برد.

همچنین باید به تفاوت های اصولی دین اسلام با سایر ادیان اشاره کرد. پس از آن، به بحث بسیار مهم و حساس معنای جامعیت و تعیین قلمرو دین می‌رسیم.

برای اینکه منظور از جامعیت روشن شود به سیر تطور موضوع در میان مفسران و اندیشمندان اسلامی اشاره خواهد شد و ملاک های جامعیت دین را در همین راستا خواهیم شمرد. در پایان به نتیجه گیری و پاسخ به سؤالات مطرح شده در آغاز بحث قلمرو دین و ارایه گزیده ای از آنچه انتخاب شده، پرداخته خواهد شد.

بحث نهایی این نوشته، رابطه جامعیت با علوم اسلامی، یعنی علم فقه، اصول، کلام و علوم قرآن است که در آن به خاستگاه و زمینه های جامعیت در این علوم اشاره می‌شود و از علوم و مباحثی که می‌تواند در فهم معنای جامعیت مؤثر واقع شود، یاد شده است. (مقدمه کتاب، صص ۱۱-۱۳)

در خاتمه کتاب نمایه اشخاص، اعلام و موضوعات و نیز فهرست آیات، روایات و منابع به تفکیک آمده است و نیز معرفی مختصری به زبان انگلیسی آورده شده است.

جوابه قرآن در استنباط احکام

سیف الله صرامی، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، وزیری (شمیز)، ۳۵۲ ص، چاپ اول، ۱۳۷۸/۲۰۰۰ نسخه.

قرآن کریم اولین منبع استنباط احکام شرعی است و فقها از دیرباز در لابه لای کتب فقهی، به آیاتی از قرآن تمسک می‌کرده‌اند. ولی سیر تاریخی تمسک به آیات، موجب جداسازی مجموعه آیات الاحکام و تدوین کتاب های متعددی در این زمینه شده است.

امروزه مقایسه جایگاه تمسک به قرآن در قبال تمسک به دیگر منابع استنباط و نیز حجم آیات مورد استناد در فقه قابل بررسی است و امیدواریم تحقیقاتی از این دست توجه فقیهان را بیش از پیش به قرآن معطوف دارد و در مجموع موجب گسترش تمسک به قرآن در استنباط های فقهی گردد. ان شاء الله. (ص ۱۲)

با این که در اصل منبع بودن قرآن، هم چون مهم ترین و بنیادی ترین منابع فقه، لاقفل در مرحله ثبوت و واقع، در تاریخ اصول فقه اختلافی نیست، اما جوانب فراوانی که در این باره قابل بررسی و طرح بوده است، دانشمندان را بر آن داشته تا مباحث گوناگونی را درباره آن مطرح ساخته و به نقض و ابرام آن پردازند. (مقدمه، ص ۱۴)

گرچه فقیهان در طول تاریخ، به قرآن، به عنوان اصلی ترین منبع استنباط می‌نگریسته‌اند و نگاهی به کتاب شناسی احکام قرآن نشانگر این مسأله است، لکن به دلایلی که در این مختصر مجال بازگو کردن آنها نیست، به مرور زمان این نگاه کم رنگ تر شده است تا آنجا که علامه طباطبایی (ره) می‌فرمایند: «علوم حوزوی به گونه ای تنظیم شده‌اند که به هیچ وجه به قرآن احتیاج ندارند، به طوری که شخص متعلم می‌تواند، تمام این علوم را از صرف، نحو، بیان، لغت، فقه و اصول و... فرا گرفته به آخر برسد

و آن‌گاه، متخصص در آنها بشود و ماهر شده، در آنها اجتهاد کند، ولی اساساً قرآن نخواند. «
 کتاب حاضر کاوشی محققانه در این باره است و چنانکه در مقدمه آورده است به دنبال سه هدف
 نگارش یافته است: ۱. میزان عنایت فقهای شیعه و سنی در طول تاریخ به قرآن؛ ۲. اصول یافتن
 گزاره‌های قرآنی، در مقام استنباط احکام شرع ۳. رابطه قرآن با دیگر منابع فقه.
 مؤلف گرانقدر، کتاب را در سه بخش با فصل‌های متعدد، سامان داده است و در پایان، خلاصه و
 نتایج تحقیق خود را آورده است: بخش اول: کلیات و بستر تاریخی؛ بخش دوم: اصول استنباط احکام
 از قرآن کریم و بخش سوم: قرآن و سایر منابع فقه.
 در خاتمه، کتاب‌نامه آمده و در آن از ۱۲۲ منبع نام برده است.

سیمای صابران در قرآن (دو بارش دوم)

دکتر یوسف قرضاوی، ترجمه و تحقیق: دکتر محمدعلی لسانی فشارکی، قم: مرکز انتشارات
 دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، وزیری (شمیز)، چاپ دوم، ۱۳۷۸/۲۵۰۰ نسخه.
 پرداختن به مفاهیم قرآنی و کنکاش در آنها کاری است ارزشمند است و شایسته است محققان و
 مفسران در این زمینه، به ویژه مفاهیمی که کم‌تر به آنها پرداخته شده است.
 کتاب حاضر، ترجمه و تحقیق نخستین تألیف دانشمند گرانمایه و مفسر عالی قدر مصری، آقای
 دکتر یوسف القرضاوی است.

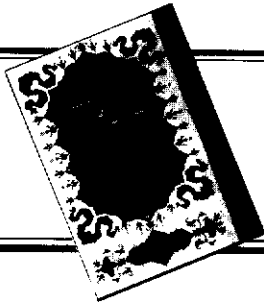
نویسنده محترم چنانکه خود در مقدمه یادآور شده است در پی تفسیر موضوعی قرآن برآمده است و آن
 را از جهاتی ارزشمند و قابل توجه می‌داند و یادآور شده است که تفسیر موضوعی: بررسی مفاهیم آیات
 قرآنی است، لکن چون عنوان «تفسیر»، همواره با تفاسیر دوره‌ای و ترتیبی همراه بوده است لذا تفسیر
 موضوعی را معمولاً «تفسیر» نمی‌نامند.

در مقدمه کوتاه مؤلف، اشاره‌ای به تألیفات در این زمینه شده است و از شیخ محمود شلتوت،
 عباس العقاد، محمد عبدالله دراز و محمد عزت دروزه و دیگران نام برده است.

وی دلایل این تحقیق را چنین یادآور می‌شود: به نظر نگارنده این نوع تحقیق قرآنی، به خصوص در
 عصر ما بسیار سودمند است و پاسخ‌گوی نیازهایی است که دوره‌های کامل تفسیر ترتیبی قرآن نمی‌توانند
 از عهده آنها برآیند، زیرا: ۱. این گونه تفسیر چون روی یک موضوع معین و مشخص متمرکز است،
 همه جهات و ابعاد مسأله بررسی می‌شود. ۲. تفسیر موضوعی میدان تحقیق را در برابر محقق باز
 می‌کند که در رابطه با موضوعی که با تخصص او پیوند نزدیک دارد، تحقیق کند. ۳. تفسیر موضوعی
 می‌تواند چهره نوینی از اعجاز قرآن را به جهانیان نشان دهد که چگونه کتابی در این حجم توانسته است
 صدها و هزارها موضوع مختلف را تبیین کند. (برگرفته شده از مقدمه مؤلف، صص ۱۶-۱۸)

این کتاب در شش فصل و سه پیوست از مترجم و خاتمه سامان یافته است :
فصل اول : جاهیت و ضرورت صبر ؛ فصل دوم : زمینه های صبر ؛ فصل سوم : جایگاه صبر و صابران در قرآن ؛ فصل چهارم : قهرمانان صبر ؛ فصل پنجم : پشتوانه صبر و فصل ششم : آفات صبر .
پیوست (۱) : روش تحقیق موضوعی از قرآن ؛ پیوست (۲) : راهنمای چهار تحقیق موضوعی ؛
پیوست (۳) : صبر ایوب .

شناخت نامه تفاسیر نگاهی اجمالی به ۱۳۰ تفسیر برجسته

مید محمد علی ایازی، رشت : کتاب مبین، رقمی (شمیز)، ۳۲۸ص، چاپ اول، ۱۳۷۸ /
۵۰۰۰ نسخه .

با تمام شدن چاپ نخستین کتاب «آشنایی با تفاسیر قرآن»، فرصتی بوجود آمد که نظری دوباره به کتاب انداخته و نظرات و پیشنهادهای را که توسط عزیزان و سرورانم مطرح شده بود و با لطف و محبت، کتاب را مورد مذاقه قرار داده بودند، بازبینی نموده و آنها را در جهت تصحیح و تکمیل برخی جنبه های کتاب بکار گیرم .

انتشار کتاب دیگری از این جانب تحت عنوان «المفسرون حیاتهم و منهجهم» که به زبان عربی و در همان موضوع بود، گرچه تا اندازه ای نظر برخی از دوستان را که پیشنهاد بسط «آشنایی با تفاسیر قرآن» را می دادند تأمین کرد، اما ارایه چنین تألیفی - آن هم به زبان عربی که به طور طبیعی تنها برای عده محدودی قابل استفاده بود - هرگز جای خالی نوشته ای را که به زبان فارسی و در حد معرفی اجمالی تفاسیر باشد، پر نمی کرد؛ لذا با ارزیابی دوباره «آشنایی با تفاسیر قرآن» و افزودن نکاتی بسیار به منظور سودمندی هر چه بیشتر برای خواننده، «شناخت نامه تفاسیر» نگارش یافت که با متن نخستین - که در واقع نوشته ای فشرده و بسیار موجز بود - تفاوت اساسی پیدا کرد . این تفاوت در دو بخش کمی و کیفی مشاهده می شود :
از جهت کمی، تفاسیری که در کتاب «آشنایی با تفاسیر قرآن» به دلایلی معرفی نشده بودند، افزوده شدند، تا آنجا که شماره تفاسیر معرفی شده از هشتاد و سه به یکصد و سی رسید . از جهت کیفی نیز اطلاعات افزون تری درباره مؤلف، کتاب و روش تفسیری وی، داده شده است .

تلاش بر آن بوده است که با رعایت اصل گزیده گویی، در صفحاتی محدود، حداکثر اطلاعات سودمند درباره هر یک از تفاسیر ارایه گردد . امید است که کتاب حاضر نیز مورد پذیرش و استفاده خوانندگان قرار گیرد . (مقدمه کتاب، ص ۱۳-۱۴)

در خاتمه کتاب، فهرست تفاسیر بر اساس اسامی مفسران و نیز فهرست نمایه اشخاص، اعلام و موضوعات به تفصیل آمده است . در پایان، به اختصار، کتاب به انگلیسی معرفی شده است .

